

KLÍMA VONATKOZÁSÚ KÍNAI BEFEKTETÉSEK MAGYARORSZÁGON

100RMB

2024. június 11.

Tartalomjegyzék:

1. A kínai gazdasági növekedés és Kína kifelé irányuló közvetlen tőkebefektetései	1
1.1. A Népköztársaság megalapítása utáni 29 év (1949—1978)	1
1.2. Reform és nyitás.....	2
1.2.1. A „Reform és Nyitás” elsőszámú vezetője: Deng Xiaoping.....	2
1.2.2. A Jiang–Zhu kormány	3
1.2.3. A Hu–Wen kormány	4
1.3. A kínai típusú szocializmus új korszaka	6
2. A keleti nyitás a magyar gazdaságpolitikában	9
3. A klíma vonatkozású befektetések Kínában és a globális gazdaságban	12
4. Jelentősebb kínai klíma vonatkozású befektetések Magyarországon	15
4.1. CATL (Contemporary Amperex Technology Co.) <i>ningde shidai</i> 宁德时代	15
4.2. Huayou (<i>huayou guye</i> 华友钴业)	19
4.3. BYD (<i>biyadi</i> 比亚迪)	21
5. Konklúzió	26
6. Irodalomjegyzék	29

1. A kínai gazdasági növekedés és Kína kifelé irányuló közvetlen tőkebefektetései

A Kínai Népköztársaság (továbbiakban: Kína) gazdaságának történetét nagyjából három szakaszra lehet osztani. Az első szakasz az állam megalapításától, vagyis 1949-től a Kínai Kommunista Párt 11. Kongresszusának harmadik plenáris üléséig tartott. Ennek a 29 évnek az volt a lényege, hogy a Népköztársaság gazdasága szocialista, illetve Mao Zedong elvei szerint működő gazdasággá váljon. Ezt követően a Kínai Kommunista Párt 18. Kongresszusáig számítható a második szakasz: ez egy olyan időszak volt, amikor a Deng Xiaoping-i doktrína (*Deng Xiaoping lilun* 邓小平理论) alapján megkezdődött a Reform és nyitás (*gaige kaifang* 改革开放) és kínai típusú szocializmus kialakítása. Az utolsó szakasz pedig a kínai típusú szocializmus új korszaka.

1.1. A Népköztársaság megalapítása utáni mintegy három évtized (1949—1978)

A Népköztársaság megalapításakor a népi kormány földet osztott a kínai népnek a földreform keretén belül, majd pedig később teljes államosítással gyorsította az ország szocialista gazdasággá alakulását. Az ipar területén nagy kihívásokkal kellett szembenézni, mivel az akkori Kína hagyományosan mezőgazdasági ország volt, az akkor 540 millió fős népességből 480 millió volt földműves. Azonban az ipar fejlesztésének a legfontosabb erőforrását éppen ez jelentette, hiszen nagy mennyiségű olcsó munkaerő bevonására volt lehetőség. Az első feladat az volt, hogy kiépüljön egy ipari rendszer Kínában, amelyben nagy hangsúlyt kap a honvédelmi ipar és a nehézipar. Közben még az infrastruktúra is fejlesztés alatt állt. Az új Kína megalapításától kezdve nagy erőfeszítéseket tettek az öntözési projektek fejlesztésére és a mezőgazdasági területek alapvető kiépítésére, illetve az oktatásra is koncentrált a kormány, így jelentősen csökkentette az írástudatlanságot. Mindezek megteremtették a reform és nyitás utáni gazdasági fellendülés alapját.¹

¹ Wu 2022.

1.2. Reform és nyitás

1.2.1. A „Reform és Nyitás” elsőszámú vezetője: Deng Xiaoping

A Kínai Kommunista Párt 11. Kongresszusának harmadik plenáris ülésén Deng Xiaoping javasolta a „Reform és nyitás” elnevezésű (gazdaság)politika elindítását. Ez egy alapvetően új gazdasági stratégiát jelentett. A Központi Bizottság megengedte a privatizációt, valamint a munkapiac, tőke, forrás és technológia egyetemes mobilizációját országszerte. Ennek célja az volt, hogy kiaknázhassák a belföldi gazdaságban rejlő lehetőségeket, beleértve a vállalkozókedvet is. Emellett engedték, sőt ösztönözték a külföldi tőkebefektetéseket is. A „Reform és Nyitás” kezdetekor Deng Xiaoping többször hangsúlyozta, hogy a szocializmus nem tagadja meg a piacgazdaságot, sőt a tervgazdaságnak a piacgazdasággal együtt kell működnie ezentúl Kínában.

1979-ben a Guangdong Tartományi Bizottság első titkára Xi Zhongxun 习仲勋 vezetésével néhány más tartományi bizottsággal együtt kérték a Központi Bizottságtól, hogy a külkereskedelmi területen részleges önállóságot kapjanak. 1980 májusában létrehozta a Központi Bizottság az első négy úgynevezett „különleges gazdasági övezetet” Kínában. Deng Xiaoping támogatta a külföldi tőkebefektetéseket, mert úgy gondolta, hogy a kínai gazdaság a külföldi tőke nélkül nagyon nehezen tud fejlődni, sőt a vegyesvállalatok alapítását is engedélyezte.² Az akkori politikai környezetben, ezek a gazdasági politikák nagyon bátor és nyitott lépést jelentettek. A reform és nyitás kezdeti időszaka jó alapot teremtett Kína későbbi gazdasági fejlődéséhez. Ebben az időszakban, sőt 1978 után hozzávetőleg három és fél évtizeden át, a kínai gazdaság évente átlagosan 10%-kal növekedett. 1978-ban Kína GDP-je 367,87 milliárd kínai jüan volt, 11. helyen állt globálisan, 1986-ban több az egybilliónál és a 9. helyre lépett előre.³

1979 és 1982 között volt egy kísérleti jellegű és nagyon korlátozott szakasz, hogy bármilyen kifelé irányuló befektetést kötelező volt jelezni az Államtanácsnak. Kína gazdaságfejlesztésével a kifelé irányuló befektetés egyre több lett, de a 90-es évek elején az ODI (Outward Direct Investment) rendszer mégis korlátozva volt, sőt volt olyan javaslat, hogy

² Zhao 2009: 98—161

³ Wu 2022.

további adminisztrációval tegyék nehezebbé az ODI kihelyezéseket, így egyre kevesebb vállalatnak engedték befektetni a kifelé irányuló tőkét.⁴

1.2.2. A Jiang–Zhu kormány

1997-ben Jiang Zemin (江泽民) államelnök, pártfőtitkár javasolta a „Go Global and Bring In” stratégiát (*zouchuqu, yinjinlai zhanlue* 走出去、引进来战略), amely azt célozta, hogy Kína gazdasága még jobban belépjen a nemzetközi piacra és szorosabbra fűzze azzal a kapcsolatokat. A 15. pártkongresszuson Jiang Zemin indítványozta a külkereskedelem további bővítését, illetve támogatta a kifelé irányuló tőkebefektetéseket.⁵ 2000 márciusában Jiang Zemin a nemzeti stratégia szintjére emelte a „Go Global” stratégiáját (a 9. Országos Népi Gyűlés 3. plenáris ülésén), és 2001-ben megjelent a Kínai Népköztársaság Nemzeti gazdaság és társadalmi fejlesztési 10. ötéves tervében is (*zhonghua renmin gongheguo guo min jingji he shehui fazhan dishige wunian jihua gangyao* 中华人民共和国国民经济和社会发展第十个五年计划纲要).

Zhu Rongji 朱镕基 1998-tól 2003-ig volt miniszterelnök, de valójában 1991 óta már ő irányította a kínai gazdaságot, mikor még csak miniszterelnök-helyettes volt – ő egy igazi reformer volt a kínai politikusok között. A nyugati sajtóban „Gazdasági Cárnak” nevezték őt, nem véletlenül, mivel a mandátuma során sok radikális gazdasági újítást vezetett be. 1992-ben volt egy nagy gazdasági ugrás, fejlődési mérföldkő Kínában, 1993-ban elérte a csúcspontot, ahol a gazdasági növekedési ráta: 13% lett. Ugyanakkor eddigre a Reform és Nyitás óta a legsúlyosabban túlfűtötté vált a gazdaság, súlyos infláció jelentkezett, amely 1994-ben már 24,1% volt. 1993-tól kezdve Zhu Rongji vezetésével sok fiskális és monetáris politikai intézkedés került bevezetésre, és a makrokontrol által javult a gazdaság helyzete. 1997-ben így már csak 2,8% volt az infláció.⁶

Két kiemelkedő esemény is történt az 1990-es években: Hongkong és Makaó visszakerülése Kína fennhatósága alá, két különleges közigazgatási területet hoztak létre ezek kapcsán. Mindkét terület – speciális politikai és gazdasági előnyeik miatt – fontosnak számít Kína

⁴ CCPIT 2007

⁵ CCPIT 2007

⁶ Deng

számára, különösen a külkereskedelmi szférának. Hongkong, az „ázsiai kistigrisek” egyike, egy nemzetközi kereskedelmi és gazdasági központ, amely rendkívül fejlett gazdasággal rendelkezik. Ez a két különleges közigazgatási terület fontos szerepet töltött be a Reform és Nyitás folyamatában.

Egy további, igen lényeges mozzanat volt az, hogy 2001-ben Kína belépett a Világkereskedelmi Szervezetbe, vagyis (angol rövidítése alapján) a WTO-ba. Ezt követően a Kína kifelé irányuló közvetlen tőkebefektetései dinamikusan növekedtek, hiszen a WTO szélesre tárt kaput jelentett a kínai gazdaság számára.

1.2.3. A Hu–Wen kormány

A 10. Országos Népi Gyűlés első plenáris ülésén, 2003-ban szavazták meg Hu Jintaot 胡锦涛 a Kínai Népköztársaság új államfőjének, és Wen Jiabaot 温家宝 az új miniszterelnöknek, majd 2008-ban a 11. Országos Népi Gyűlés első plenáris ülésén megújították megbízatásukat 2013-ig.

Miután hatalomra került ez a kormány, felgyorsult a gazdasági fejlődés, illetve Hu Jintao nagy hangsúlyt helyezett a „békés felemelkedés” (*heping jueqi* 和平崛起), vagy más néven a „békés fejlődés” (*heping fazhan* 和平发展) nemzetközi politikájára.⁷ Bár a hadsereget dinamikusan fejlesztették, arra törekedtek, hogy Kína ne indítson semmilyen katonai akciót, ne avatkozzon bele más ázsiai államok belpolitikájába, és belföldön sem folytak politikai harcok. Ezek miatt csökkent a regionális feszültség, Kína gazdasági fejlődésének mindez nagyon kedvező nemzetközi klímát teremtett.⁸ 2003-ban Hu Jintao először javasolta a „tudományos fejlődés” elnevezésű fejlődési stratégiát (*kexue fazhan guan* 科学发展观), amely a gazdaságfejlesztés hatékonysága mellett kihangsúlyozta a környezetvédelmi politikát is. 2003 októberében sikerült az első „emberes űrrepülés”, a gyorsvasút hálózat dinamikusan bővült, és 2008-ban sikeresen tartották meg a XXIX. nyári olimpiai játékokat Pekingben, valamint 2010-ben Sanghajban a

⁷ The State Coincil Information Office Of The People's Republic Of China 2011

⁸ Lin 2012

világkiállítást. 2003-tól a kínai GDP évente több mint 10%-kal növekedett, különösen 2007-ben, amikor is az előző évhez képest 14.2%-os volt a bővülés.⁹

Nyugodtan kijelenthető, hogy a Hu-Wen adminisztráció erősen reformista volt, mert Wen Jiabao miniszterelnök hitt abban, hogy a politikai változás nélkül nem sikerülhet a teljes gazdasági reform. A reformot ugyanakkor lassította a bürokrácia, bár történtek lépések annak csökkentése érdekében.¹⁰

A 2008-as pénzügyi és gazdasági világválság az egész globális gazdaságnak súlyos problémákat okozott, amelyek természetesen Kínát is érintették. Az akkori kínai tőkepiac még nem volt teljesen nyitott, ezért a válság egy korlátozott sokkhatást okozott csak Kínának. A világválság ugyanakkor a kínai export számára súlyos nehézségekkel járt. Októbertől jelentősen lecsökkent az ország exportja, ennek 2009 februárjában volt a mélypontja. Ezzel összefüggésben a kormány néhány új gazdaságpolitikai irányelvet adott ki. Ezek közül kiemelendő az a monetáris politika, amely lecsökkentette a kötelező tartalékrátát, és lecsökkentette a kamatlábat is, hogy megkönnyítse a hitelfolyósítást. Másik fontos gazdasági intézkedés volt, hogy a kormány bejelentett egy hozzávetőleg 4 billió jüan értékű gazdaságélénkítő csomagot, amelynek prioritásai közé tartozott az infrastruktúra fejlesztése, illetve a belső fogyasztás serkentése. Ez az összeg a 2007 évi GDP-nek 16%-a volt.¹¹

Jiang Zemin és Hu Jintao, a két elnök a „Deng Xiaoping doktrína” alapján továbbfejlesztette a kínai típusú szocialista piacgazdaságot. 2003 után a „Go Global and Bring In” stratégia jelentős eredményt hozott, az ODI befektetési projektek száma, illetve a befektetett tőke értéke gyorsan növekedett, valamint bővülés történt a befektetések által érintett ágazatok tekintetében is. Mindebben fontos szerepet játszott a kormányzati támogatás, illetve a külföldre irányuló tőkebefektetések engedélyezésének egyszerűsítése is. A hitel- és adópolitikában is nagy előrelépést tett a kormány, illetve a 2001-ben alapított Kínai Exporthitel Biztosítótársaság és a Kereskedelmi Minisztérium 2005-ben együtt kiadta azt a tájékoztatót, amely támogatja a nem állami társaságokat, hogy megvalósuljon a „Go Global” stratégia. 2006 júliusában az Országos Devizafelügyeleti Hatóság teljesen eltörölte a kifelé irányuló befektetések devizaalapú forrásainak felülvizsgálatát és a vásárolt deviza összegének korlátozását. 2011-ig már 50 kereskedelmi együttműködési övezet működött külföldön. A kifelé irányuló tőke befektetésének módszere is megváltozott, az eredeti pénzbeli és fizikai befektetésektől pl. a nemzetközi részvények felvásárlásának irányába mozdultak el.¹² Az egyik nagyon jelentős

⁹ THE WORLD BANK: GDP growth (annul %)-China

¹⁰ Qian 2012

¹¹ DRC 2009

¹² Yu – Jiao 2011

felvásárlási példa éppen Magyarországhoz köthető: 2011-ben a kínai Wanhua vállalat felvásárolta a BorsodChem cég részvényeinek 96%-át, melynek összege 1,6 milliárd USD volt.¹³

2002 és 2012 között kínai ODI átlagosan évente 41,6%-kal növekedett, ezzel 2012-ben először lett Kína a világ 3. legnagyobb ODI kibocsátó országa.¹⁴

2000-ben Kína GDP-je tízbillió jüannál is több lett, és ezzel a világ hatodik legerősebb gazdaságává vált, 2010-ben a GDP meghaladta a negyvenbillió jüant, ezáltal Kína megelőzte Japánt, és a világ második legnagyobb gazdaságává lépett elő.

A kínai import és export összege 1997 és 2012 között a 260-szorosára növekedett. Eközben a kínai társadalom is jelentősen megváltozott. Felgyorsult az urbanizáció, a városban élő népesség számaránya ugrásszerűen növekedett.¹⁵

1.3. A kínai típusú szocializmus új korszaka

2013-ban a Kínai Népköztársaság 12. Országos Népi Gyűlésén Xi Jinping 习近平 lett az új államfő és Li Keqiang 李克强 a miniszterelnök. 2023-ig működött úgy nevezett “Xi-Li rendszer” a politikában, de leginkább a gazdaságban. Li Keqiang is egy reformista miniszterelnöke volt Kínának, aki a belföldi politikai bürokráciát igyekezett megreformálni. Li miniszterelnök újítása az volt, hogy egyre több hatalmat adott a vállalatoknak, egyszerűbben tudtak működni, ezzel segítve a piaci kreativitást, így az új regisztrált vállalkozások száma körülbelül 30%-kal nőtt egy év alatt.¹⁶ A miniszterelnöki hivatali ideje alatt megpróbálta, a gazdaságot átalakítani, a kifelé irányuló, exportvezérelt gazdasági modell helyett inkább a belső fogyasztást erősíteni. Ő vezette be a „Made in China 2025” nevű programot 2015-ben, amely a következő 10 évre szóló ipari fejlesztéssel foglalkozik, célja, hogy az államalapítás 100. évfordulójakor Kína legyen a legerősebb termelő ország a világon.

A Népköztársaság megalapítása óta, különösen a Reform és nyitás elindítása óta Kína termelése gyorsan növekedett, az infrastruktúra napjainkban sokkal fejlettebb, mint az államalapításakor, így lett lehetőség arra, hogy a saját gyáripára fejlődhessen. 2016-tól kezdve a „Li Keqiang-i gazdaságtan” helyett egyre inkább a „Xi Jinping-i gazdasági gondolat” vált meghatározóvá:

¹³ KKM 2021

¹⁴ MOFCOM – BSPRC – SAFE 2013

¹⁵ Wu 2022.

¹⁶ Chen 2023

egyre kisebb lett a miniszterelnök hatásköre, vagy úgy is mondhatjuk, hogy a miniszterelnöki feladatokat átcsoportosították a Központi Bizottságba, vagyis ezek Xi Jinping kezébe kerültek.

2013—2018 között, vagyis ezen kormány első mandátuma alatt a kínai GDP átlagos növekedési rátája 7% volt, amely sokkal magasabb az akkori világ átlagánál, amely 2,9% volt, és az egész világ GDP-jének a 15,9%-a volt. Kína 2013-ban már a legnagyobb exporttal rendelkező országgá vált, amely az egész világ exportjának 11,8%-át jelentett. A kifelé irányuló tőkebefektetés is növekedett jelentősen, 2016-ban először lett Kína a 2. legnagyobb kifelé irányuló közvetlenül tőkebefektetéssel rendelkező ország a világon, nem sokkal később a 2. legnagyobb lett az országba beáramló külföldi tőkebefektetés szempontjából 2018-ban.¹⁷

A hidegháború után csak az Egyesült Államok maradt egyetlen szuperhatalomként az egész világon, mind a gazdaságban, mind a politikában, az Egyesült Államok azóta is egy fontos szereplője és jelentős irányítója a jelenlegi világrendnek. Viszont mivel Kína nagyon gyorsan fejlődött az 1949 utáni 60 évben, ezért egyre jelentősebb aktorává vált a világrendnek, és egyre többször szerepel a nemzetközi színpadon. Maga Kína is egy nagy területű és erős gazdasággal rendelkező állam, amelyet elég nehezen lehetne kihagyni az új világrendből, és egyre fontosabb szerepet tölt be abban. A 90-es évek óta jelenik meg a „nagy ország diplomácia” nevű diplomáciai stratégia, majd egyre radikálisabb lett a kínai diplomácia, ennek az új módszernek a neve „farkas harcos diplomácia” (*zhanlang waijiao* 战狼外交) lett. Ezt követően Kína számos új külkereskedelmi irányzatot, újfajta külpolitikát alakított ki, melyből leghíresebb az „Egy övezet, egy út” (*yidai yilu* 一带一路) nevű kezdeményezés.

Kínai külkereskedelmi hálózat valójában már régen is volt, gondoljunk csak a Selyemútra, amely Kr.e. 202 óta működött, és mely először a szárazföldi kereskedelmi utat jelentett, később már a tengeren is kereskedtek. E két kereskedelmi útvonal gondolatának alapján 2013 szeptemberében először javasolta az akkori államfő Xi Jinping a „selyemút gazdasági övezet” (*sichouzhilu jingjidai* 丝绸之路经济带), és később októberben a „XXI. századi tengeri selyemút” (*21 shiji haishang sichouzhilu* 21 世纪海上丝绸之路) elindítását, amelynek a közös, békés, „win-win” együttműködés az alapelve. Az „Egy övezet egy út” kezdeményezésnek hat

¹⁷ NBSPRC 2019

alappillére van: 1. Politikai kapcsolat, 2. Infrastrukturális konnektivitás, 3. Kereskedelmi kapcsolatok, 4. Pénzügyi integritás, 5. Kulturális kapcsolódás, 6. Új terület együttműködés.¹⁸

Saját gazdaságának fejlesztésével párhuzamosan Kína folyamatos pénzügyi fejlődést is tervez, ez is az egyik fontos szerepe a kezdeményezésnek. 2023-ban a világon az első 100 legnagyobb bankból 19 kínai szerepelt a listán, ezekből az első és a negyedik már elég ismert. Az első nem más, mint az Industrial and Commercial Bank of China, az utóbbi pedig a Bank of China, amely már 20 éve működik Magyarországon is.¹⁹

2017-ben Xi Jinping államfő az első „Egy övezet, egy út” csúcstalálkozón javasolta a „zöld fejlesztést”, majd a második csúcstalálkozón még megismételte a „zöld fejlesztést”, továbbá támogatta a zöld infrastruktúra kiépítését és a zöld beruházások indítását, a zöld gazdaság kiépítését. 2023 októberében a harmadik csúcstalálkozón még belevette ezeket az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés nyolc tevékenységi körébe. 2023-ig már 152 ország és 32 nemzetközi szervezet írta alá a több mint 200 együttműködési dokumentumot. Több mint 3000 befektetési program is született. Sok állammal kötött Kína „zöld szerződés”-t. Például Oroszországgal, Magyarországgal, Kirgizisztánnal és még sok más országgal írtak alá zöld fejlesztési beruházásokat és együttműködéseket. A kínai multinacionális CATL vállalat magyarországi akkumulátorgyára volt 2022-ben a legnagyobb zöldmezős beruházás a világon, mely Debrecenben valósul(t) meg.²⁰

2013-ban a kínai kifelé irányuló közvetlen tőkebefektetés áramlása (flow értéke) 107,84 milliárd dollár volt, amely az előző évhez képest 22,8%-kal növekedett. 2020-ban az ODI áramlása 153,71 milliárd dollár volt, ezzel először lett az első helyen Kína, amely a legtöbb kifelé irányuló közvetlen tőkebefektetéssel rendelkező ország. 2021-ben ez 178,82 milliárd dollárra növekedett. Majd 2022-ben 163,12 milliárd dollárra csökkent és az előző évihez képest 8,8%-kal mérséklődött értéke – ebben a Covid-19 járvány és a geopolitikai változások is szerepet játszottak. 2022-ben az ODI között a legnagyobb befektetési ágazat a lízing és üzleti szolgáltatás lett, azután pedig a gyártás, és a 3. pedig a pénzügy. Ezek összege több mint a teljes ODI-nek fele.²¹

¹⁸ HINHUA SHE 2023

¹⁹ Horváth 2023: 34–66

²⁰ UN 2023

²¹ MOFCOM – BSPRC – SAFE 2013

2. A keleti nyitás a magyar gazdaságpolitikában

2022-ben Magyarország a 7. legnyitottabb gazdaság volt a világon, az Európai Unióban (továbbiakban: EU) csak Szlovákia előzött meg minket.²² Az 1990-es évek elején Magyarország még lényegében zárt gazdaság volt, de 2010 óta már egyértelműen a nyitott gazdaságok között van.

Ha a 2000. évi statisztikát tekintjük bázisadatnak, akkor 2016-ra Magyarország Európán kívüli exportjának fókuszja Észak-Amerikától Ázsia felé fordult át. Az Észak-Amerika felé történő export 47%-ról 26%-ra csökkent, az Ázsiába irányuló export viszont 25%-ról 34%-ra nőtt. A Közel-Kelet felé 6%-ról 12%-ra nőtt, ugyanakkor Oroszország felé nagyjából nem változott a magyarországi külkereskedelmi arány. Összességében 2016-ban Magyarország Európán kívüli exportjának 59%-a „Kelet” felé irányult.²³ Ez az eredmény egy olyan stratégiának köszönhető, név szerint a „keleti nyitás” külgazdasági stratégiának, amelyet a Széll Kálmán Terv 2.0 keretében fogadott el a kormány 2012 áprilisában.²⁴

A rendszerváltás után, még az EU csatlakozás előtt Magyarország már „betette a lábát” az európai piacokra, majd miután hazánk csatlakozott az Unióhoz 2004-ben, nyilvánvalóan még jobban erősödött a külkereskedelmi kapcsolat a többi EU-s tagállammal. Magyarország 2008. évi GDP értéke dollárban 3,4-szerese lett az 1995 évinek,²⁵ és a munkanélküliség ráta mindig az EU átlag alatt volt 2007 előtt.

Ellenben a 2008-as globális gazdasági válság miatt Magyarország gazdasága jelentősen meggyengült. 2008 és 2010 között 3%-kal több lett a munkanélküliség a 15—74 évesek között, 2012-től gyorsan kezdett csökkeni egészen a Covid-19 járvány kirobbanásáig.²⁶

Egy másik tényező a svájci hitel probléma köre volt, mely a lakosságnál csapódott le elsősorban. A 2000-es évek során a svájci frank és az euró árfolyama lényegében stabil volt, így a lakosság és a bankok bíztak abban, hogy ezek, illetve a japán jen devizaárfolyama nem fog radikálisan változni. A lakossági hitelállomány 2000 és 2008 között több mint 12-szeresére növekedett, és ekkor hazánk egy hitelexpanziós helyzetbe került, ezt követően jelentős mértékű egyensúlytalanság jelent meg az országban. 1,2 millió ember került adósságcsapdába, összesen

²² UNCTAD 2023

²³ Bernek 2018: 135—139

²⁴ Magyarország Kormánya 2012

²⁵ KSH, A bruttó hazai termék (GDP) értéke forintban, euróban, dollárban, vásárlóerő-paritáson

²⁶ KSH, Munkanélküliség ráta

5 ezer milliárd forint deviza hitel terhe volt, amely jelentős nehézséget okozott az emberek jövőjét illetően.²⁷ A helyzet javításának érdekében a kormány 2011 decemberében dolgozta ki a „Magyar Növekedési Terv”-et, amiben úgy fogalmazott, hogy a növekedésnek egy új piacot kell keresni, és egy erőteljes keleti nyitásra van szüksége az országnak.²⁸ Az új külgazdasági stratégia egyik lényeges célja, hogy tovább erősödjön Magyarország exportja, hogy minél több magyar termék kerüljön értékesítésre a keleti országokban, valamint célul tűzték ki a magyar kis- és középvállalatok (továbbiakban: KKV) exportjának fejlesztését is. Másodlagos cél volt, hogy a Magyarországon letelepedett vállalatokkal szorosabb kapcsolatokat szükséges kialakítani, miközben még vonzza ide a Magyarországra irányuló külföldi közvetlen befektetéseket (továbbiakban: FDI), illetve, hogy ne csak Európával és Észak-Amerikával legyen erős külkereskedelmi kapcsolatunk, hanem inkább több lábon álljunk mind „Nyugat”, mind pedig „Kelet” felé.

Mivel Magyarország gazdasága kis, nyitott, ezért a gazdasági fejlődésben a külgazdaságnak rendkívül fontos szerep jut. A 2008-as válságból megtanulhattuk, hogy a KKV-k stabilizáló hatásúak lehetnek a magyar kivitelben, mert az export visszaesése ezeknél jellemzően kisebb volt, mint a nagy cégeknél, ezért fontosnak tartották azt, hogy megerősítsük a KKV-kat a továbbiakban. A magyar KKV-k termékeinek keleti országok piacaira való eljuttatásáért a 2013-ban megalapított Nemzeti Kereskedőház Zrt, illetve a még kialakított a külgazdasági szakdiplomata-hálózat is sokat tehet(ett).

Magyarország exportjának célterületei egyre inkább az ázsiai országok lettek, ezek közül Japán, Dél-Korea és Kína kiemelkedő partnerünké vált – Oroszország mellett. 2010 óta kapcsolatunk Kínával jelentősen erősödött, ez egy tudatos törekvés, hiszen a 2008-as gazdasági világválság nem okozott akkora káoszt Kínában, mint a nyugati országokban. Azóta Kína egyre erősebb, egyre fontosabb szerepet játszik a világgazdaságban, így természetesen hazánkban is.²⁹

Magyarország Európában van, de nagyon közel van „Kelet”-hez, és mindkét pénzügyi körben meg kell maradnunk. Az Európai Unió tagjaként a globális nyitással, különösen a „Kelet” felé történő nyitással hazánk még jobban profitálhat, főleg az export fejlődése révén, a gyorsan fejlődő gazdaságú keleti országokkal, mint Kína, India vagy Oroszország és Törökország, ami fontos szerepet játszik majd vállalatainknak a világpiacra jutásában.³⁰

²⁷ Flór 2020

²⁸ Nemzetgazdasági Minisztérium 2011

²⁹ ÉLTETŐ – VÖLGYI 2013

³⁰ Pesti 2021: 9.

A keleti nyitás politika bevezetése óta sok eredmény született, és rengeteg beruházás érkezett Magyarországra az Európai Unió kívüli országokból. Lényeges megemlíteni például az ázsiai országokból Magyarországra érkezett beruházásokat, mint például a Huawei befektetéseit. Ennek a világcégnek Kínán kívül hazánkban van a legnagyobb logisztikai központja, ahonnan az egész európai kontinensre biztosít exportot, illetve az 5G-s bázisállomás magyarországi felállításához nyújt segítséget. Fontos kiemelni a Bank of China és többi kínai bank működését, amelyek fiók bankokat létesítettek az országunkban. A keleti nyitáshoz kapcsolódó számottevő beruházás, hogy a dél-koreai Samsung SDI Ázsián kívül itt létesítette a legnagyobb gyárát: Gödön,³¹ valamint a BRI együttműködésben tervezik megvalósítani a Budapest–Belgrád vasútvonal építését, továbbá Oroszország segítségével a Paksi Atomerőmű bővítését.³²

A gazdaságfejlesztési miniszter a 6. Kínai Nemzetközi Import Expón említette, hogy 2023-ban a külföldi befektetés több, mint egyharmada „Kelet”-ről érkezett Magyarországra, míg 2010-ben, ez az arány még 10%-nál kevesebb volt.³³ A Nemzeti Befektetési Ügynökség (továbbiakban: HIPA) statisztikái szerint 2023-ban 13 milliárd euró összértékű beruházás volt, ami jóval magasabb a 2022-es 6,5 milliárd eurós beruházásnál, a keleti országokból, így Kínából, Dél-Koreából és Japánból érkező beruházások az FDI-áramlás 82%-át teszik ki. Kína 10310 új munkahelyet hoz Magyarországra, és csak a kínai cégek 8 beruházási projektjének összértéke már meghaladta a 7,6 milliárd eurót, ami közel 8-szorosa a Németország által befektetett összegnek, és ezzel Kína lett a legnagyobb befektetője Magyarországnak 2023-ban.³⁴

³¹ Pesti 2021: 116

³² Rác 2019.

³³ Nagy Márton: a külföldi befektetések harmada Keletről érkezik Magyarországra 2023

³⁴ HIPA 2024

3. A klíma vonatkozású befektetések Kínában és a globális gazdaságban

2020 elején kiterjedt az egész világra COVID-19, aztán 2022 elején Oroszország indított egy úgynevezett speciális hadi tevékenységet Ukrajna ellen, és ezek következményei súlyosan befolyásolták a világ gazdaságát; megemlítenéd például a járvány utáni gazdasági visszaesés vagy a háború után újra keletkezett „világ-geopolitika”. A legtöbb államban visszaesett, volt, ahol a gazdaság már azelőtt is borús helyzetű volt, és elég nehezen és lassan tudott csak fejlődést mutatni teljesítményében.

A világbefektetés eredményei ugyanezt mutatják. 2022-ben az egész világon a FDI összege 12%-kal csökkent. Ez pedig legfőképp a nemzetközi pénzügyi együttműködést és a határokon átnyúló piaci kereskedelmet érintette, főleg a geopolitikai helyzet gyors változása miatt. Mindezek ellenére a zöldmezős beruházás jobb helyzetben volt, a kihirdetett programok száma 15%-kal növekedett 2022-ben, emellett ugyanez volt a helyzet 2023 első negyedében is. A fejlődő országok FDI-je 4%-kal emelkedett, ezáltal pedig az egész világ befektetés-áramlásának 70%-a fölé került, melyből a zöldmezős beruházások száma 37%-kal nőtt.³⁵ Ezzel párhuzamosan a külföldi tőke befektetése felülvizsgálatának lebonyolítása mégis folytatódik. Leginkább a fejlődött országokban egyre több nem sikerült vagy visszavonult beruházási program keletkezett. Ennek ellenére mind a fejlődő és fejlett országok egyre több olyan szabályt hoznak, amik leegyszerűsíthetik a beruházásokat. Ezzel céljuk, hogy az újrahasznosítható energiát használó és más klíma vonatkozású befektetéseket növelhessék.³⁶

Kínában van egy közmondás: „*qianren zaishu, houren chengliang* 前人栽树，后人乘凉”, azaz „az ősök fákat ültetnek, az utódok pedig az árnyékuk alatt pihenhettek”.

Az elmúlt néhány évben nemcsak az országok, hanem nemzetközi szervezetek is hirdettek ki zöldpolitikát; így például 2015-ben az Egyesült Nemzetek Szervezete (továbbiakban: ENSZ) keretében fogadták el a „Fenntartható fejlődési célok” nevű programot. Napjainkban a fenntartható vagy megújuló energiaforrások közül legfontosabb az áram, ma már egyre több helyen fordítanak nagyobb figyelmet a tiszta technológia használatra. Egy, a hétköznapi életünkhöz közeli példa lehet a napelem kiépítése, egyre több autógyártó cég kezdett fejleszteni elektronikus autókat, vagy az akkumulátor gyár is lett egy „forró” szó lett.

³⁵ WORLD INVESTMENT REPORT 2023: XIV-XV

³⁶ WORLD INVESTMENT REPORT 2023: XVI.

2011—2022 között a nemzetközi megújuló energiával kapcsolatos beruházási programok között a napenergia és szélenergia nagy jelentőségre tett szert, emellett az előbbi nagy aránnyal növekedett. A világon a napenergiái beruházások ezen programok több, mint a felét teszik ki, ám Európában inkább a szélenergia jellemző. Afrikában az energiaforrás 2/3-a a napenergia, mivel ez a legolcsóbb és leghasznosabb a kontinens területén. A megújulóenergia-befektetések aránya mind a fejlődő, mind a fejlett országokban folyamatosan növekszik.³⁷

2022-ban a legnépszerűbb befektetési szektor a megújuló energia volt. A közös célok megvalósításához elkerülhetetlen, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos beruházások támogatva legyenek, az egyik legfontosabb cél a szén-dioxid kibocsátás csökkentése. A 21. században a zöldmezős beruházás akár indíthat egy új gazdaságfejlesztési hullámot is. 2000-ben az ilyen beruházások aránya a FDI-ben világszinten mindössze alig 2% volt, de később, 2018-ban már 18%-ra gyarapodott, majd 2022-ben már sokkal magasabb arányt, 39,4%-ot ért el, amelynek összege dollárban számolva közel 500 milliárd. Az Európai Unió többször is kihangsúlyozta a tiszta technológiák használatának fontosságát, és ezt segítő elveket is elkezdtek hirdetni. Egyik ilyen sokat hallott terv, hogy 2035-től az EU tiltja majd az új benzines és dízelautók értékesítését.

A 2022. év elején kezdődő háború új kihívást állított azon országok elé, melyeknek saját energiaforrásaik ellátásához nagy szüksége van Oroszországra – alternatív forrást kell találniuk. Magyarország kiemelkedő helyen áll a zöldmezős beruházás célországok listáján: 2021/2022-es adat szerint Magyarország a 10. olyan ország, amelyik a legtöbb zöldmezős beruházással rendelkezik, amelyek összértéke 13 milliárd dollár, ez pedig az adatok 2,02%-át képezi ki világszinten, és mellesleg majdnem teljesen tiszta technológiai beruházások. Az Európai Unióban csak kettő ország rendelkezik magasabb külföldi zöldmezős beruházási tőkével hazánknál. Ezek Spanyolország és Olaszország, az előbb említetténél 5,82%, az utóbbinál 3,9% a részarány.³⁸

Kína a legnagyobb népességű és a harmadik legnagyobb területű, remek befektetési lehetőségekkel rendelkező ország, de ez nem újdonság. Kína nem csak rengeteget fektet más országokba, hanem a külföldi tőkét is beengedi saját hatalmas piacára, melyről az első befejezetben már korábban részletesen szó esett.

³⁷ WORLD INVESTMENT REPORT 2023: 34—49

³⁸ Dettoni: 7—9

Az elmúlt néhány évben a külföldi tőke gyarapodott. 2022-ben leginkább a tercier szektorba fektettek bele, ahol az újonnan bejelentett befektető vállalatok száma elérte a 87,1%-ot, és az egész tőke mennyiségének 69,6%-át termelték. A legtöbb külföldi tőkét kapott ágazatok az gyárpari, tudományos kutatási és technológiai szolgáltatások, szoftver- és információtechnológiai szolgáltatások, lízing és üzleti szolgáltatások. Ezek további három ágazattal együtt az összes külföldi tőke 91,1%-át adják.³⁹

A Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Limited (továbbiakban: TSMC) 2022 év végén kihítette, hogy Arizóna tagállamban megépítik az Egyesült Államok első félvezető gyárát, ezzel ez az USA eddigi legnagyobb zöldmezős beruházásává és Arizóna ODI-ja meghozójává vált, ez utóbbi értéke negyvenmilliárd dollár volt. Miután működik ez a gyár, a piacra vitt amerikai termékek száma akár 15%-kal is emelkedhet, illetve ez a beruházás legalább tízezer új munkahelyet biztosíthat a társadalomnak.⁴⁰

Kína rendelkezik a legnagyobb elektronikus autópiaccal, melyet már az is jelez, hogy a legyártott járművek 53%-ával lehetséges találkozni az utcán.⁴¹ Még az egyre népszerűbb amerikai TESLA leghatékonyabb gyára is Kínában, Sanghajban található, mely nem csak a kínai piacra bocsát ki terméket, hanem Európába és más ázsiai országokba is exportál.⁴² A sanghaji TESLA szupergyár Sanghaj számára a legnagyobb külföldi gyáripari befektetést jelenti, amelynek összege 18,8 milliárd dollár volt a termelés megkezdésekor.⁴³

³⁹ MOFCOM 2023: 2—3

⁴⁰ Lü 2022

⁴¹ Dan 2023

⁴² Ewing 2023

⁴³ Tesla to invest \$188 million to expand Shanghai factory capacity 2021

4. Jelentősebb kínai klíma vonatkozású befektetések Magyarországon

1949 október 6-án kezdődött a magyar-kínai diplomáciai kapcsolat virágzása: Magyarország az elsők között létesített diplomáciai kapcsolatot a Kínai Népköztársasággal. 2015-ben Magyarország az első európai országgént csatlakozott az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéshez. Kijelenthetjük, hogy a kínai BRI és a magyar keleti nyitás két külkereskedelmi stratégia, az első BRI csúcstalálkozója után olyan kapcsolatot épített fel, mint a kínai jin-jang (阴阳), hogy összekapcsolódott a két ország stratégiája, és mostantól megnőtt az igény a gazdasági együttműködések kialakítására.

2022-ben 34%-kal növekedett az import termék értéke Kínából 2021-hez képest, a 2012. évi értékéhez képest háromszorosára növekedett. A világ egyik vezető információs és kommunikációs technológiai vállalata, a Huawei 2005 óta másfél milliárd dollár értékű befektetést hozott Magyarországra, Magyarországon 5G infrastruktúrát épített ki több helyen, amely a magyarországi kommunikációs technológia piacának egyik legfontosabb eleme.⁴⁴ Magyarország kapta a legtöbb kínai FDI-t Közép-Európában 2022-ben, ezekből a CALT debreceni akkumulátorgyára a legnagyobb BRI projekt.⁴⁵

Ebben a fejezetben 3 kínai befektetést fogok megvizsgálni, az alábbi 3 szempont alapján:

1. a befektetésének természete és volumene,
2. a befektető cég miért pont Magyarországot választotta ki a befektetési célországként,
3. magyar társadalom fogadtatása.

4.1. CATL (Contemporary Amperex Technology Co.) *ningde shidai* 宁德时代

4.1.1. Befektetés természete és volumene

CATL a legnagyobb akkumulátorgyártó a világon, a 2022. évi összes gyártott akkumulátornak 29%-t a CATL gyártotta.⁴⁶ 2018 nyarán a CATL Németországban építette meg az első európai gyárat, amibe 200 millió eurót fektette be. 2022-ben CATL megcélozta Magyarországot, így Debrecenben építette meg a második Európában elhelyezkedő gyárat, amelyik összesen 7,34

⁴⁴ xiongyali waizhang zhuanfang: "woxiang zongli lijian shenzhen! 匈牙利外长专访： "我向总理力荐深圳！ 2023

⁴⁵ Hornyák 2023

⁴⁶ Pontes 2023

milliárd eurós értékű beruházással hozott létre egy 221 hektár területű gyárat, ahol 100 gigawattórát fog teljesíteni évente. A CATL, az egyik legnagyobb akkumulátorgyártó vállalat egy globális stratégiának fontos lépéseként tekintette a befektetést Magyarországon. Azt garantálja, hogy a széndioxid kibocsátás csökkentésére fog figyelni az akkumulátorok gyártása során, valamint jelentős mértékben fog megújuló energiát használni, emellett még a helyi partnerrel a napenergia projektben is együttműködne.⁴⁷

Magyarország számára ez egy történelmi befektetés, mivel ez az egyik legnagyobb zöldmezős beruházás Magyarországon, ez is egyike öt legnagyobb zöldmezős beruházásnak Európában ez elmúlt 10 évben.

4.1.2. Miért Magyarország?

Az Európai Unió egyre jobban figyel a széndioxid kibocsátásra, és számos szabályozást hozott létre a széndioxid kibocsátás csökkentése érdekében. Ezzel is felgyorsította az autópiacon átalakítását, egyre több autócég kezdte el fejleszteni a gáz-elektromos hibrid járműveket, még inkább a tisztán elektromosan működő járműveket. Az elektromos jármű egyik legfontosabb része a lítium-ion akkumulátor (továbbiakban: akkumulátor), viszont nem mindegyik autócég tud gyártani ilyenféle akkumulátort, 2022-ben az autópiacon az akkumulátori kereslet körülbelül 65%-kal növekedett az egész világon. Pont ezért Európának az autópiacon átalakításához nagy szüksége van olyan cégre, amelyik képes gyártani akkumulátort.

A CATL magyarországi befektetése zökkenőmentes a két ország közötti baráti diplomáciai kapcsolatoktól és a szilárd gazdasági együttműködéstől. Egyrészt Magyarország, mint az első európai ország, amely aláírta Kínával a BRI kezdeményezést, számos kedvező befektetési politikát biztosított a kínai vállalkozások számára, és a BRI keretében az ország támogatásával a CATL lépett ki az országból és belépett Európába. Magyarország szempontjából a magyar kormány nagy akkumulátorgyártó országgá szeretné építeni magát, célja Európa egyik akkumulátor központjává válni.⁴⁸

A CATL magyarországi befektetése azonban egyértelműen nem csak politikai döntés, hanem megfontolt üzleti döntés is. Magyarország Európa közepén fekszik, és nagyon könnyen

⁴⁷ ningdeshidai xuanbu zai xiongyali jianshe dierzuo ouzhou gongchang 宁德时代宣布在匈牙利建设第二座欧洲工厂
2022

⁴⁸ Helmeczi 2022

exportálhat bármelyik európai országba. Az akkumulátorok gyártásához szükséges nyersanyagok többsége könnyen elérhető Magyarországon.⁴⁹ Magyarországon sok nagy világhírű autógyártó található, mint például a BMW, a Mercedes-Benz. Ezeknek az autógyártóknak a környezetvédelmi politikára reagálva gyorsan át kell alakítaniuk a működési módszerüket az elektromos járművek piacára, azonban az akkumulátorok gyártását nem tudják saját maguk biztosítani, és sürgősen szükségük van akkumulátor beszállítóra. A Mercedes-Benz máris az első partnerévé vált a debreceni CATL-nek, és a CATL biztosítani fogja az akkumulátorokat a következő Mercedes-Benz új modelljének.⁵⁰ Üzleti szempontból gondolunk, ha nagy mennyiségű lítium akkumulátort importálnak keleti országokból, és az európai kontinens történő behozataluk természetesen több költségbe kerülne, mint ha Európa belül importálnak. A jelenlegi geopolitikai változások mellett az Európai Unió is számos olyan korlátozást vezetett be, amelyek jelentősen megnehezítik az EU-ba irányuló importot. Bár most azt mondja, hogy a gyár digitális automatizált mértéke nagyon magas, de munkásokra mégis szükségük van, különösen a lítium akkumulátorgyárban, így a gyárépítéséhez a helyi munkaerőköltségek kiválasztása nagyon fontos elem, amelyet érdemes átgondolni. Az Eurostat adatai szerint Magyarország minimálbére az egyik legalacsonyabb az uniós országok közül, 2022 elején Magyarország havi minimálbére összesen csak 542 euró volt, ami nagyon rossz hír a Magyarországon dolgozók számára, de egy profitot emelő cég számára ennél jobb hír nem található.⁵¹ Emellett egy nyereséges céggént a helyi adó szabályoknak megfelelően társasági adót is kell fizetni, és Magyarországon az Európai Unióban egyedül egy számjegyű, mindössze csak 9 százalékos társasági adó van.⁵² Mindezen okok miatt Magyarország máris egy nagyon jó európai befektetési célország CATL-nak.

4.1.3. Társadalmi fogadtatás

A CATL debreceni gyáráról jelent meg a legtöbbször a kínai befektetésekről szóló hír az elmúlt évben. A gyár kilencezer munkahelyet biztosít majd, és Magyarország a világ második legnagyobb akkumulátorgyártó országává válik a cég segítségével. Ez egyben a kormány célkitűzése is.⁵³ A kormányzati jelentések szerint a CATL debreceni zöldmezős beruházása jó

⁴⁹ Megszólalt a CATL, fontos részleteket árultak el debreceni akkumulátorgyárról 2023

⁵⁰ Mercedes Benz becomes first partner of CATL's new Hungary battery plant 2022

⁵¹ Out now: First 2022 data on minimum wages in the EU 2022

⁵² Németh 2022

⁵³ xiongyali waizhang zhuanfang: "woxiang zongli lijian shenzhen! 匈牙利外长专访：“我向总理力荐深圳！” 2023

példája a két ország közötti sikeres gazdasági együttműködésnek, amely a magyar gazdaságnak folyamatos nyereséget hoz.⁵⁴ Ugyanakkor a közvéleményben számos ellenvélemény is megjelenik.

A CATL többször is ki hangsúlyozta, hogy az akkumulátorgyártás során nem csak a magyar és az uniós környezetvédelmi előírásokat és kibocsátási határértékeket fogja betartani, hanem a gyártási folyamat során felhasznált víz legalább 70 százalékát újrahasznosítja, és a gyár működésének energiaellátásához széles körben megújuló energiát fog használni. A debreceniek egy része azonban nem hitt a CATL biztosítékainak, és úgy vélték, hogy a gyár megépítése óriási kockázatot jelent a helyi környezetre, és a gyár építése ellen számos tiltakozó akciót szerveztek. Történtek tüntetések, továbbá némelyek a helyi bírósághoz, sőt a Kúriához is fordultak a CATL ügyével összefüggésben.

2022 novemberében megalakult a Mikepércsi Anyák nevű szervezet, amely a helyi női lakosokból szerveződött. Követelték, hogy állítsák le a gyár építését, amíg nem kapnak tájékoztatást a gyár konkrét vízellátásáról, zajszintjéről és szennyezéséről. A Kúria visszavonta a CATL katasztrófavédelmi engedélyét, és felkérte a debreceni helyi bíróságot, hogy nyissa újra az ügyet. Ez azt eredményezte, hogy CATL-nek biztonsági jelentést kell benyújtania, és megfelelő meghallgatást kell tartania, ha vissza akarja szerezni azt az engedélyt.⁵⁵

Nemcsak a helyi lakosok tiltakoztak az akkumulátorgyár ellen, hanem egyes baloldali politikusok is, sőt még a Magyar Nemzeti Bank elnöke is bírálta a kormány gazdasági terveit, mert úgy gondolja, hogy túlzott mértékben támaszkodnak az akkumulátorgyártásra, ami a gazdasági kockázatokat jelenthet az ország számára.⁵⁶

A CATL tulajdonában lévő debreceni akkumulátorgyárral szembeni ellenállás a mai napig is tart, a debreceni polgárok és CATL között a pereskedés nem szűnt meg. Van olyan politikai szereplő is, aki helyi polgármester-jelöltként kampányszlogenjévé tette az akkumulátorgyár megépítésének megakadályozását, és megígérte, hogy minden eszközzel akadályozni fogja ennek megvalósulását.⁵⁷

⁵⁴ Kiss 2023

⁵⁵ Zhou 2024

⁵⁶ Higgins 2023

⁵⁷ Polgár 2024b

4.2. Huayou (*Huayou guye* 华友钴业)

4.2.1. Befektetés természete és volumene

2023 áprilisában Huayou Cobalt a Bamo Technology (Hungary) Kft. leányvállalatán keresztül előre tervezett 1,278 milliárd eurós befektetést tett Ácsra, Magyarországra, ahol katódot fog gyártani akkumulátorokhoz. Az építkezés első szakasza várhatóan 2 évig fog tartani, és az építkezés befejezése után 25 ezer tonna terméket fog előállítani. A beruházás összhangban van a „14. öt éves terv” fejlesztési stratégiával, amiben kulcsfontosságú alaptevékenység az új energiaforrás, a lítiumipar fejlesztése. Huayou Magyarországon alapította az első külföldi vállalatát, ami egy közép- és hosszú távú fejlesztő stratégia, a vállalat nemzetközivé válásának fontos lépése. Az új energiájú autóipar fejlesztése egy gyorsan növekedő keresletet támaszt az új energiájú lítium anyagok iránt, és az európai piacon történő befektetés segíteni fog a Huayou lítium anyag piaci pozíciójának erősítésében és stabilizálásában. Tisztáznunk kell, hogy itt nem csak a kínai lítiumpiacról beszélünk, hanem a Huayou-globális piaci pozíciójának megerősítéséről is.⁵⁸

Mivel a gyár sok villamosenergiát használ majd a működéshez, a Huayou elkötelezett a megújuló energiaforrások felhasználása mellett, egy 100 hektáros napelem parkot is tervez a területen, sőt a szélenergia használatát is fontolóra veszi. Kezdetben kínai munkásokat küldenek majd a gyárba, akik szakmai tudást és gépismeretet igénylő munkákat végeznek, átadva a technológiát a magyar dolgozóknak, ez a folyamat 2—3 évig tart majd, illetve a Széchenyi István Egyetemmel és Óbudai Egyetemmel is együttműködnek. A Huayou a dolgozók lakhatásának megoldása érdekében a gyár közelében egy 300 lakásból álló lakóparkot épít a dolgozóknak, ahol környezeti infrastruktúrával rendelkezik.⁵⁹

A hírek szerint, a gyár már benyújtotta a környezethasználati engedély iránti kérelmet, és valószínűleg júniusra kapják meg az építési engedélyt.⁶⁰

⁵⁸ zhejiang huayou guye gufen youxian gongsi guanyu duiwai touzi de gonggao 浙江华友钴业股份有限公司 关于对外投资的公告

⁵⁹ Weiler 2023a

⁶⁰ Sarkadi-Illyés 2024

4.2.2. Miért Magyarország?

Magyarország a világ negyedik legnagyobb akkumulátorgyártó országa. A világ 10 legnagyobb akkumulátor vállalatának számos üze me itt van az országban és könnyen elképzelhető, hogy az elektromos járműgyárak lítium akkumulátorok iránti keresletének ugrásszerű növekedésével az akkumulátorgyártóknak jelentősen megnő az igénylésük,⁶¹ és gyárai nagy számú megrendelést kapnak katódanyagokra Magyarországon. A HIPA segítségével Ácsot választották üzemük helyszínéül, nem véletlenül, hiszen Ács környékén számos akkumulátorgyár van, és nem messze tőle nyugatra Győrben található az Audi gyára. Nem csak Magyarországon kaphatnak megrendeléseket, hanem más európai országok akkumulátorgyártói is nagy igényt tartanak az katód anyagokra. Magyarország az Európai Unió tagállama, és Európa középpontján fekszik, nagyon jó árú forgalom lehetőséggel rendelkezik Európán belül. Az exportőr országgént jelentősen csökken a termékek Magyarországról más európai országokba történő szállításának idő költsége, valamint nem kell megfizetni az akkumulátorok és gyártáshoz használt anyagok magas vámjait.

4.2.3. Társadalmi fogadtatás

A gyár építésének kezdetén, miután a CATL tanulságait levonták, a gyár és az önkormányzat képviselői egy ülést szervezték a helyi lakossággal, hogy bemutathassák a gyárat és válaszoljanak a lakosságnak a gyárral kapcsolatos kérdéseire, amelyen egy civil szervezet képviselője megemlítette, hogy a gyárban használt egyik nyersanyag mérgező és káros, és hogy az nem felel meg a korábban kapott dokumentum tartalmának, és hogy bár a vállalat megígérte, hogy nem okoz kárt a környezetben, mégis nehéz meggyőzni a helyi lakosságot. Mások erős elégedetlenségüknek és dühüknek adtak hangot amiatt, hogy a helyi lakossággal nem konzultáltak a beruházás előtt.⁶² Aláírásgyűjtést szerveztek a gyár építésének megakadályozására. A gyár a tervek szerint hozzávetőleg 900 munkahelyet hozna a térségbe, és egy ilyen nagy üzem hatalmas összegekkel járulna hozzá a térség fejlődéséhez. Ugyanakkor olyan vélemények is elhangzottak, hogy a helyi lakosságnak nincs szüksége egy ilyen nagy üzemre, mivel nagyon alacsony a munkanélküliség, a környéken más gyárakban is dolgozhatnak, és nem akarják, hogy kívülállók jöjjenek a területükre.⁶³

⁶¹ Roper 2020

⁶² Weiler 2023b

⁶³ Weiler 2023c

4.3. BYD (*biyadi* 比亚迪)

4.3.1. Befektetés természete és volumene

A BYD a világ legnagyobb elektromosautó- és a második legnagyobb akkumulátorgyártója a CATL után. 224 tárgyalási fordulót követően a BYD bejelentette 2023 karácsonya előtt, hogy Szegeden építi meg első európai elektromos személyautó gyárát egy 300 hektáros területen, akár 7 milliárd eurós tervezett beruházással. Ez lesz az egyik legnagyobb magyarországi beruházás, amely csaknem háromezer új munkahelyet fog biztosítani.⁶⁴

A BYD egyébként nem ismeretlen Magyarország számára, hiszen már 2017-ben beruházott első gyárára Komáromban, elektromos buszok fejlesztésére és gyártására. 2022-ben a Volánbusz Zrt. közreműködésével aláírta eddigi legnagyobb megrendelését, 48 elektromos autóbusz szállításáról.⁶⁵ Szijjártó Péter külügyminiszter 2023-ban személyes Facebook oldalán említette egy videóban, hogy tízmilliárd forintot fektetne be egy akkumulátorgyár építésére Fótton, amely 100 új munkahelyet is hozna a régióba.⁶⁶ A BYD a világ akkumulátorgyártásának 13%-át biztosítja. Ha a gyár felépül, a belényi Tesla gyárát is képes lesz akkumulátorokkal ellátni.⁶⁷ Habár a BYD 2017 óta zöld gazdasági tevékenységet folytat Magyarországon, hozzájárulva a magyarországi zöldreformokhoz, ebben a szövegrészben elsősorban inkább a szegedi elektromos személygépkocsi-gyárba történő zöldmezős beruházást vizsgálnám. A BYD, mint a világ legnagyobb elektromosjármű-gyártója Magyarországot jelölte ki befektetési célul. Ez egy jelentős mérföldkő a BYD közel-keleti piacra lépése, valamint globális jelenlétének bővítése szempontjából.⁶⁸

A cég továbbá fontolóra vette, hogy a szegedi üzemben akkumulátorcellákat is gyártanak majd, elektromos járművekbe való beépítés érdekében. Ám végül a vállalat úgy döntött, hogy az akkumulátorokat Kínából szállítja majd Szegedre, ami azt jelenti, hogy a szegedi üzemben nem fogják azokat legyártani, így nem fognak vegyipari tevékenységek folyni a gyár területén. Csak a Kínából származó akkumulátorokat szerelik össze, majd a járművekbe helyezik azokat. Mivel fő alapanyagukat Ázsiából kell ideszállítani, a késztermék szállítása majdnem ugyanannyiba kerül, mintha csak az alapanyagot szállítanák el és úgy gyártanák le a terméket. Ezzel

⁶⁴ Bod 2023

⁶⁵ ÉRKEZNEK A VOLÁNBUSZ ELEKTROMOS BYD-BUSZAI 2023

⁶⁶ Szijjártó Péter 2023

⁶⁷ Xu 2023

⁶⁸ Du 2023

elkerülhető a helyi lakosok sorozatos tiltakozása is, akik az akkumulátorok gyártása által okozott a környezetszennyezéstől tartanak, ugyanúgy, mint a CATL esetében.⁶⁹

4.3.2. Miért Magyarország?

2024 januárjában a BYD 5449 új energiájú járművet importált Európába az első autóipari szállító görgős hajóval, ami azt mutatja, hogy a vállalat megnyitotta a tengerentúli értékesítési útvonalakat Európába, bővítette a tengerentúli értékesítés mértékét, és tovább csökkentette a gyártási költségeket. Bár lehetséges a Kínában gyártott új energiájú járművek görgős hajóval történő külföldre szállítása, ennek a módszernek számos hátránya van, például a szállító hajók flottája nem elég nagy, a tengeren előforduló kiszámíthatatlan tényezők a költségek növekedéséhez vezethetnek, és ami a legfontosabb, a járművek Európába történő behozatalára 10%-os vámot kell fizetni. Ezen a ponton érdemes megfontolni a tengerentúli gyárak helyi építésének lehetőségét Európában. A helyben, Európában gyártott új energiájú járművek egyrészt elkerülhetik a vámokat és a szigorú cenzúrát, ugyanakkor kedvezően alakulhat a BYD saját autómárka vállalat helyzete a régióban, valamint az értékesítés utáni szolgáltatás.⁷⁰

A BYD úgy döntött, hogy gyárat épít külföldön, amelynek fő célja az új energiájú járművek exportálása a globális piacra. Mint profitra törekvő vállalatnak, a költségeket kellett fontolóra vennie. Mivel Magyarország Közép-Európában van, és innen nagyon könnyen lehet autót exportálni bármelyik európai országba, valamint nincsenek vámköltségek, a BYD választása Szegedre esett.

A BYD azért választotta a magyar határvárost, Szegedet az első európai gyárának helyszínéül, és azért nem a nyugatabbra fekvő Győrt, mert Magyarország egyik legnagyobb és legfejlettebb városa, itt van egy fontos BRI-program, a Budapest-Belgrád vasútvonal, valamint a tervezett gyár mellett két autópálya is fut. Emellett Szegeden felsőoktatási intézmények is találhatóak, ez az a város, ahol Magyarország tehetségeket nevel, akik akár a jövőben a BYD-nak is dolgozhatnak. A földrajzi elhelyezkedés, az oktatás és a rendkívül jó logisztika vonzotta a BYD figyelmét Szegedre. A magyar kormány erre alapozva fejlesztette az infrastruktúrát a BYD gyárának, például az autópályák bővítését és a vasút átalakítását.⁷¹

A gazdasági szempontok mellett politikai okok is szerepet játszottak, mivel a francia kormány bejelentette, hogy szigorítja a hazai elektromos autóvásárlási támogatási rendszer szabályait. A

⁶⁹ Sen 2024

⁷⁰ Hogg 2024

⁷¹ 1595/2023. (XII. 21.) Korm. határozata

jövőben csak az európai környezetvédelmi követelményeknek megfelelő autók vásárlását támogatja. A kínai elektromos autók nem kapják meg a francia kormány támogatását. Ez nagymértékben csökkenti a kínai autók versenyképességét a helyi piacon.⁷²

4.3.3. Társadalmi fogadtatás

2023 nyarán terjedt el a hír, hogy Szegeden óriási külföldi beruházás lesz, de mindenki csak találgatott, hogy milyen. Akkumulátorgyári beruházásra gondoltak, ami ellenállást váltott ki országos szinten az emberekben a CATL miatt. Szeptemberben egy ázsiai deregulációs csoport látogatta meg a Szegedtől északra fekvő mezőket, ami miatt a helyi lakosok attól tartottak, hogy esetleg egy új akkumulátorgyár épül azon a területen,⁷³ utána Botka László Szeged polgármestere a közösségi média oldalán bejelentette, hogy nincs tervben sem akkumulátorgyártás, sem vegyipari fejlesztés.⁷⁴

A BYD szegedi üzeme sokkal jobb helyzetben van, mint a CATL, Szeged polgármestere egy közvélemény-kutatás alapján kifejtette, hogy a helyi lakosok mintegy 98%-a tud a beruházásról, 85%-uk pedig erősen támogatja azt. A beruházás a legmodernebb és legfejlettebb technológiát hozza a térségbe, és több ezer munkahelyet teremt.⁷⁵ Az elektromos autógyár beruházás stratégiaileg jelentős Magyarország számára, ahol az elektromos autókra való áttérés ma már megállíthatatlan. Ma még csak annyit tudni, hogy az üzem a tervek szerint 2025 első felében kezdi meg a termelést, így jelenleg pontos információk nincsenek a termelés részleteiről, de biztosra vehető, hogy a BYD gyár jelentős szerepet fog játszani a magyar gazdaság növekedésében.⁷⁶

Bár a közvélemény-kutatás eredményei azt mutatták, hogy a résztvevő polgárok nagy százaléka támogatja a BYD gyár beruházását, a közösségből, főként a gyár tervezett építési helyének szomszédságából továbbra is érkeztek ellenző hangok, mondván, hogy a gyár építése közvetlen vagy közvetett úton gazdasági vagy környezeti veszteségeket okozna számukra. A Liliom lakókert lakói, akik a gyár mellett élnek, a forgalom ugrásszerű növekedésére és káros környezeti hatásokra számítanak, amelyet a gyár építése és működése okozhat.⁷⁷ A föld árának kérdése is felmerül, először a szegedi önkormányzat ki is sajátította a tulajdonosoktól a földet, majd eladta a BYD-nak, de a tulajdonosok nagy része szerint az ajánlott ár nagyon alacsony,

⁷² Mészáros 2024

⁷³ Nagy 2023

⁷⁴ Ipari beruházás érkezik Szegedre, de nem akkumulátorgyár 2023

⁷⁵ Bartok 2024a

⁷⁶ Járđi 2024

⁷⁷ Alvarez 2024

hiszen az ár most csak körülbelül feleannyi, mint a több mint 10 évvel ezelőtti, az M4-es autópálya építése során történt kisajátításkor, végül 2024. január 30-án a BYD 58,559,900 eurót fizetett Szeged önkormányzatnak a 300 hektárnyi földterület megvásárlásáért. Így a tulajdonosok átlagosan csak 1.4€-t kaptak négyzetméterenként, viszont az önkormányzat 17-szereséért adta el, ami máris ahhoz vezetett, hogy számos tulajdonos készen áll pert indítani.⁷⁸ A BYD szegedi gyárának nyilvános bejelentése közvetett módon azt is eredményezte, hogy megnőtt a kereslet a szegedi ingatlanpiacon, és az árak különösen a bérleti díjak tekintetében emelkedő tendenciát mutatnak.⁷⁹

4.4. Összegzés

„Ha egy kínai beruházás Európába jön, az nagy valószínűséggel Magyarországra jön.”
(Szijjártó Péter, 2023. október)

A fent említett példák csak egy részét képezik a kínai vállalatok magyarországi zöldmezős befektetéseinek. Világszinten is az egyik legnagyobb kínai akkumulátorgyártó cég, a Sunwoda 580 milliárd forintos beruházással építette meg első európai üzemét Nyíregyházán, vagy 2021-ben Kaposváron adták át a 220 hektár területű naperőművet, amely a legnagyobb Közép-Európában. Ezek mind a kínai, mind a magyar fél számára jelentőséggel bírnak. Az elmúlt években egyre több kínai zöldmezős beruházási projekt indult, egyre nagyobb összegek érkeztek Magyarországra, és a kínai vállalatok is célba vették ezt a kelet-közép-európai országot, aminek okai két fő kategóriába sorolhatók: egyrészt politikai preferenciák, másrészt gazdasági okok.

A kettő ország közötti diplomáciai kapcsolatok felvétele óta a két ország jó viszonyban van. Később Magyarország kidolgozta a keleti nyitás gazdaságpolitikát, Kína pedig elindította az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, a Kínában tartott mindhárom BRI csúcstalálkozón Orbán Viktor Magyarország miniszterelnöke is részt vett, és a két fél számos gazdasági együttműködési megállapodást írt alá. A világjárvány után, különösen az orosz-ukrán háború kitörése óta a geopolitikai változások nagyon gyorsak és súlyosak, de Magyarország az Európai Unió tagállamaként elutasította a blokkpolitikát, és elkötelezett a kelet és nyugat közötti béke

⁷⁸ Bartok 2024b

⁷⁹ Sándor 2024

és együttműködés mellett.⁸⁰ Magyarország a kínai befektetésekkel szemben is befogadó és támogató magatartást tanúsít, és nagy pénzügyi támogatást nyújt a kormány a nagy beruházási projektekhez, beleértve a helyi infrastruktúra fejlesztését is.

Mint már említettem, a kínai befektetők nemcsak politikai okokból tekintenek Magyarországra, hiszen a tengerentúli befektetések legfontosabb célja még mindig a profitszerzés. Először is, Magyarországon van az egyetlen egy számjegyű vállalati (társasági) adókulcs az Európai Unióban, ami nagy mértékben csökkenti a külföldi üzemek költségeit, másodszor, Magyarország Európa közepén fekszik, Európa fontos közlekedési csomópontja, valamint logisztikai központja is. A kínai cégek számára a Magyarországon gyártott áruk másodlagos exportja más európai országokba szintén nagy pozitívum. Mint említettem Magyarországon a bérszint az EU-országokban évek óta az egyik legalacsonyabb, így nagyon alacsony a munkaerőköltség. Az elmúlt években számos akkumulátorgyártó Magyarországra tette beruházásait, mert bár Magyarország egy kis ország, de itt van számos német márkájú autógyár. A nagy európai autóipari vállalatok elsődleges célja, hogy minél több elektromos autót gyártsanak, de ehhez csak más akkumulátorgyárakra tudnak támaszkodni, és ez jó lehetőséget biztosít Kínának.

A kínai zöldmezős befektetők, különösen a CATL és BYD új szintre vezetik Magyarországot az új energiapiacra, miközben saját stratégiai üzleti céljaikat is teljesítik, segítik Magyarországot abban, hogy elérje célját, hogy nagy akkumulátor-hatalommá váljon, és egyúttal rengeteg munkahelyet hozzon a társadalomnak.

A kormány minden bizonnyal elsősorban ezeket a kínai zöldmezős beruházásokat támogatja, és ennek érdekében számos olyan politikai döntést hozott, amelynek a célja az, hogy vonzza be itthonra a külföldi befektetéseket. Különösen az akkumulátorgyárral szemben érezhető ellenállás az a helyi lakosok és az ellenzéki politikusok részéről érkezett. A helyi lakosok elégedetlenek az akkumulátorok gyártása okozta környezeti károkkal, Az ellenzéki politikusok pedig részletes összefoglalót készítettek az akkumulátorgyár építésének hatásairól, amely összefoglalja a gazdasági munkapiaci és környezetvédelmi szempontokat, és megemlíti, hogy egyetlen akkumulátorgyár sem hoz K+F+I projektet az országnak.⁸¹

Elmondható, hogy a kínai zöldmezős beruházásokkal kapcsolatban különböző hangok és polarizált szélsőségek vannak a társadalomban, de ez nem akadályozza meg, hogy több kínai

⁸⁰ NAGY MÁRTON: MAGYARORSZÁG TOVÁBBRA IS A KÍNAI BEFEKTETŐK ELSŐ SZÁMÚ CÉLPONTJA SZERETNE LENNI A RÉGIÓBAN

⁸¹ Oláh 2023

cég is beruházó legyen Magyarországon. A magyar kormány aziránt is elkötelezett, hogy Magyarország Kínának első számú befektetési partnere legyen.⁸²

5. Konklúzió

Dolgozatomban egyebek mellett az alábbiakat mutattam ki:

- 1) A Kínai Népköztársaság megalapításától a Kínai Kommunista Párt 11. kongresszusa harmadik plenáris üléséig Kína előkészítette a reform és nyitás utáni gazdasági fellendülés talaját. Később, 1978-ban Deng Xiaoping javasolta a „Reform és nyitás” nevű gazdaságpolitikát, amely jó alapot teremtett Kína későbbi gazdasági fejlődése számára. Ezt követően Jiang Zemin és Hu Jintao, a két államfő a „Deng Xiaoping doktrína” alapján továbbfejlesztette a kínai típusú szocialista piacgazdaságot. Hongkong és Makaó két különleges közigazgatási terület, fontos szerepet töltöttek be a Reform és Nyitás folyamán. Egy további kihagyhatatlan mozzanat, hogy 2001-ben Kína belépett a WTO-ba, a WTO pedig szélesre tárt kaput jelentett a kínai gazdaság számára. 2003 után a „Go Global and Bring In” stratégia jelentős eredményt hozott; az ODI befektetési projektek száma, illetve a befektetett tőke értéke gyorsan növekedett, valamint bővülés történt a befektetési ágazatok tekintetében is. 2010-ben Kína GDP-je meghaladta a negyvenbillió jüant, ezáltal Kína megelőzte Japánt és a világ második legnagyobb gazdaságává vált. 2013-ban javasolta az akkori államfő, Xi Jinping az „Egy övezet egy út” nevű kezdeményezést. 2017-ben Xi Jinping államfő az első „Egy övezet, egy út” csúcstalálkozón javasolta a „zöld fejlesztést”, majd a második ilyen találkozón még megismételte azt, valamint támogatta a zöld infrastruktúra kiépítését és a zöldberuházást, a zöld gazdaságot. A kifelé irányuló tőkebefektetés is jelentősen növekedett. 2016-ban először lett Kína a 2. legnagyobb kifelé irányuló közvetlenül tőkebefektetéssel rendelkező ország a világon, nem sokkal később, 2018-ban a 2. legnagyobb lett az országba beáramló külföldi tőkebefektetés szempontjából. 2020-ban ODI áramlása 153,71 milliárd dollár volt, ezzel először lett az első helyen Kína, amely a legtöbb kifelé irányuló közvetlen tőkebefektetéssel rendelkező ország címét jelenti.

⁸² NAGY MÁRTON: MAGYARORSZÁG TOVÁBBRA IS A KÍNAI BEFEKTETŐK ELSŐ SZÁMÚ CÉLPONTJA SZERETNE LENNI A RÉGIÓBAN

- 2) Magyarország kis, nyitott gazdaság, ezért a gazdasági fejlődésben a külgazdaságnak rendkívül fontos szerep jut.

A 2008-as globális gazdasági válság miatt Magyarország gazdasága jelentősen legyengült, és a svájci hitellel kapcsolatban probléma adódott, mely a lakosságnál tükröződött elsősorban. A helyzet javításának érdekében született a „Keleti nyitás” nevű külgazdasági stratégia, amelyet a Széll Kálmán Terv 2.0 keretében fogadott el a kormány 2012 áprilisában. Az új külgazdasági stratégia lényeges célja, hogy tovább erősödjön Magyarország exportja, hogy minél több magyar termék kerülhessen a keleti országokba is, a magyar kis- és középvállalatok exportjának fejlesztése, továbbá a Magyarországon letelepedett vállalatokkal szorosabb kapcsolatok kialakítása, a Magyarországra irányuló külföldi közvetlen befektetések vonzása, illetve, hogy Magyarország gazdasága több lábon álljon mind Nyugaton, mind Keleten.

Kína egyre erősebb és egyre fontosabb szerepet játszik a világ gazdaságában, így természetesen hazánkban is. 2023-ban a külföldi befektetés több, mint egyharmada Keletről érkezett, míg 2010-ben ez az arány még 10%-kal kevesebb volt. A HIPA statisztikái szerint 2023-ban 13 milliárd euró értékű volt a beruházás, ami jóval magasabb a 2022-es 6,5 milliárd eurós értéknél. A keleti országokból, így Kínából, Dél-Koreából és Japánból érkező beruházások az FDI-áramlás 82%-át teszik ki.

- 3) 2022-ben a zöldmezős beruházás kedvező helyzetben volt, a kihirdetett programok száma 15%-kal növekedett 2022-ben. A fejlődő országok FDI-je 4%-kal emelkedett, ezáltal pedig az egész világ befektetés-áramlásának 70%-a fölé került, melyből a zöldmezős beruházások száma 37%-kal nőtt. Az elmúlt néhány évben nemcsak az országok, hanem nemzetközi szervezetek is hirdettek ki zöldpolitikát. 2022-ben a legnépszerűbb befektetési szektor a megújuló energia. A 21. században a zöldmezős beruházás akár indíthat egy új gazdaságfejlesztési hullámot is. 2000-ben az efelé beruházások aránya a FDI-ben világszinten mindössze alig 2% volt, de később, 2018-ban már 18%-ra gyarapodott, majd 2022-ben már sokkal magasabb arányt, 39,4%-ot ért el, amelynek összege dollárban számolva közel 500 milliárd.

Kína a legnagyobb népességű és a harmadik legnagyobb területű, remek befektetési lehetőségekkel rendelkező ország. Kína nem csak rengeteget fektet más országokba, hanem a külföldi tőkét is beengedi saját hatalmas piacára. Az elmúlt néhány évben a külföldi tőke gyarapodott. 2022-ben leginkább a terciér szektorba fektettek bele, ahol az

újonnan bejelentett befektető vállalatok száma elérte a 87,1%-ot, és az egész tőke mennyiségének 69,6%-át termelték.

- 4) 1949 október 6-án kezdődött a magyar-kínai diplomáciai kapcsolat virágzása: Magyarország az első között létesített diplomáciai kapcsolatot a Kínai Népköztársasággal, majd 2015-ben Magyarország az első európai országgént csatlakozott az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéshez. Ezzel megnőtt az igény a gazdasági együttműködések kialakítására. Az elmúlt években egyre több kínai zöldmezős beruházási projekt indult, egyre nagyobb összegek érkeztek Magyarországra és a kínai vállalatok is célba vették ezt a kelet-közép-európai országot, aminek okai két fő kategóriába sorolhatók: egyrészt politikai preferenciák, másrészt gazdasági okok. Magyarországon van az egyetlen egy számjegyű vállalati (társasági) adókulcs az Európai Unióban, ami nagy mértékben csökkenti a külföldi üzemek költségeit.

Magyarország Európa közepén fekszik, így Európa egy fontos közlekedési csomópontja és logisztikai központja is. A kínai cégek számára igen kedvező lehetőség a Magyarországon gyártott áruk másodlagos exportja más európai országokba. Ezek mellett még Magyarországon a bérszint az EU-országokban évek óta az egyik legalacsonyabb, melynek következtében nagyon alacsony a munkaerőköltség. Miközben ezek a cégek saját stratégiai-üzleti céljaikat is teljesítik, segítik Magyarországot abban, hogy elérje célját, hogy nagy akkumulátor-hatalommá váljon, és egyúttal rengeteg munkahelyet biztosítson a társadalomnak. Elmondható, hogy a kínai zöldmezős beruházásokkal kapcsolatban különböző hangok és polarizált szélsőségek jelentkeznek a társadalomban, de ez nem akadályozza meg, hogy több kínai cég is beruházó legyen hazánkban. A magyar kormány az irányban is elkötelezett, hogy Magyarország Kína első számú befektetési partnere legyen.

Három kínai befektetést (a CATL debreceni akkumulátorgyárát, a Huayou ácsi gyárát és a BYD szegedi gyárát) az alábbi 3 szempont alapján vizsgáltam:

- I. a befektetésének természete és volumene,
- II. a befektető cég miért pont Magyarországot választotta ki a befektetési célországként,
- III. a magyar társadalom fogadtatása.

6. Irodalomjegyzék:

- ALVAREZ PÉTER. 2024. „Csak az arab banda ne jöjjön ide” In: INDEX. 2024.01.30. (<https://index.hu/belfold/2024/01/30/szeged-byd-beruhazas-riport-kina-szijas-peter-munkanelkuliseg-liliom-lakokert-elektromos-auto-gyar-vendegmunkasok/>)
- BARTOK ZSÓFIA. 2024a. „A BYD-val egész Szeged új lendületet kap: Botka László ma aláírta az előszerződést az ipari park területének értékesítéséről (videóval).” In: Szeged365. 2024.01.30. (<https://szeged365.hu/2024/01/30/a-byd-val-egesz-szeged-uj-lenduletet-kap-botka-laszlo-ma-alairta-az-eloszerzodest-az-ipari-park-terulet-enek-ertekesiteserol-videoval/>)
- BARTOK ZSÓFIA. 2024b. „Szeged 17-szer többet kap a BYD gyár területén lévő földekért, mint amennyit a gazdáknak fizet – több tulajdonos is perre készül” In: Szeged365. 2024, február 22. (<https://szeged365.hu/2024/02/22/szeged-17-szer-tobbet-kap-a-byd-gyar-területen-levo-foldekert-mint-amennyit-a-gazdaknak-fizet-tobb-tulajdonos-is-perre-keszul/>)
- BERNEK ÁGNES. 2018. *Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. századi geopolitikai stratégiák összefüggései*. Külügyi Szemle
- BOD PÉTER. 2023. „Autóváros lesz Szeged is, az Orbán-kormány nem akarta, a kínaiak ragaszkodtak hozzá.” In: NÉPSZAVA. 2023.12.23. (https://nepszava.hu/3219763_byd-szeged-elektromos-auto-beruhazas)
- CCPIT = CHINA COUNCIL FOR THE PROMOTION OF INTERNATIONAL TRADE. 2007. *woguo "zouchuqu" zhanlue de xingcheng ji tuidong zhengce tixi fenxi* 我国“走出去”战略的形成及推动政策体系分析. 2007 január. In: <http://aaa.ccpit.org/Category7/Asset/2007/Jul/24/onlineeditimages/file71185259698809.pdf>
- CHEN YAN 陈岩. 2023. „Li Keqiang shishi zhuzheng shinian ta gei zhongguo jingji liuxiale shenme? 李克强逝世 主政十年他给中国经济留下了什么?” In: BBC NEWS. 2023.11.02 (<https://www.bbc.com/zhongwen/simp/chinese-news-67294320>)

- DAN LAN 丹兰. 2023. „*quanqiu yiban yishangde diandong qiche zai zhongguo xingshi* 全球一半以上的电动汽车在中国行驶。” In: *rfi*. 2023. 08. 07. (<https://www.rfi.fr/cn/%E4%B8%AD%E5%9B%BD/20230806-%E5%85%A8%E7%90%83%E4%B8%80%E5%8D%8A%E4%BB%A5%E4%B8%8A%E7%9A%84%E7%94%B5%E5%8A%A8%E6%B1%BD%E8%BD%A6%E5%9C%A8%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E8%A1%8C%E9%A9%B6>)
- DENG YUWEN 邓聿文. „*Zhu Rongji zhili jingji ruanzhuolu de qishi* 朱镕基治理经济软着陆的启示.” In: *efnchina* (<http://news.efnchina.com/show-123-32414-1.html>)
- DETONI, JACOPO. „*THE fDi REPORT 2023 Global greenfield investment trends*.” In: *Financial Times*.
- DRC = DEVELOPMENT RESEARCH CENTER OF THE STATE COUNCIL. 2009. „*zhongguo yingdui jinrongweiji de zhengce cuoshi ji dangqian jingji xingshi* 中国应对金融危机的政策措施及当前经济形势” 2009. május In: https://www.rieti.go.jp/en/events/09052201/pdf/1-1_Chen_c.pdf
- DU YU 杜宇. 2023. „*quanqiu buju you yi zhongyao lichengbei! biyadi xuanbu zhengshi jinru xiongyali* 全球布局又一重要里程碑！比亚迪宣布正式进入匈牙利.” In: *meiri jingji xinwen*. 2023.10.19. (<https://www.nbd.com.cn/articles/2023-10-19/3059833.html>)
- ÉLTETŐ ANDREA – VÖLGYI KATALIN. 2013. „*Keleti nyitás” a számok tükrében – külkereskedelem* Ázsiával. In: https://kulgazdasag.eu/api/uploads/03_elteto_5f17ae8594.pdf
- ÉRKEZNEK A VOLÁNBUSZ ELEKTROMOS BYD-BUSZAI. In: *IHO.HU* 2023.05.31. (<https://iho.hu/hirek/erkeznnek-a-volanbusz-elektromos-byd-buszai-230531>)
- EWING, JACK. 2023. „*diandong qiche shichang jin zheng jiaju , tesila zai hua xiaoliang xiahua* 电动汽车市场竞争加剧，特斯拉在华销量下滑.” In: *THE New York Times*. 2023. 01. 06. (<https://cn.nytimes.com/business/20230106/tesla-china-sales-electric-vehicles/>)

- FLÓR NÁNDOR LÁSZLÓ. 2020. *A magyar devizahitel-válság története*. In: *OECONOMUS GAZDASÁGKUTATÓ ALAPÍTVÁNY*. 2021.02.16. (<https://www.oeconomus.hu/irasok/a-magyar-devizahitel-valsag-tortenete/>)
- HELMECZI ZOLTÁN. 2022. „Így válhat akkumulátoripari nagyhatalommá Magyarország.” In: *Világgazdaság*. 2022.10.07. (https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2022/10/igy-valhat-akkumulatoripari-nagyhatalomma-magyarorszag#google_vignette)
- HIGGINS, ANDREW. 2023. „Hungary protests against Chinese battery plant defy 'Orbanomics.'” In: *The New York Times*. 2023.03.15. ([HTTPS://WWW.NYTIMES.COM/2023/03/15/WORLD/EUROPE/HUNGARY-CHINA-BATTERY-PLANT.HTML](https://www.nytimes.com/2023/03/15/world/europe/hungary-china-battery-plant.html))
- HINHUA SHE 新华社. 2023. *gongjian "yidaiyilu": goujian renlei mingyun gongtongti de zhongda shijian 共建 “一带一路” : 构建人类命运共同体的重大实践*. 2023. október 10. In: https://www.gov.cn/zhengce/202310/content_6907994.htm
- HIPA = NEMZETI BEFEKTETÉSI ÜGYNÖKSÉG. 2024. „Minden idők legnagyobb beruházási rekordját érte el Magyarország a korábbi csúcsteljesítmény megduplázásával.” 2024. 01. 15. In: <https://hipa.hu/hir/minden-idok-legnagyobb-beruhazasi-rekordjat-erte-el-magyarorszag-a-korabbi-csucsteljesitmeny-megduplazasaval/>
- HOGG, RYAN. 2024. „biyadi de ouzhou kuozhang zhi lü nengfou huode chengong 比亚迪的欧洲扩张之旅能否获得成功？” In: *FORTUNE CHINA*. 2024.02.03. (https://www.fortunechina.com/shangye/c/2024-02/03/content_447656.htm)
- HORNYÁK SZABOLCS. 2023. „Kína egyre fontosabb kereskedelmi partner és befektető.” In: *VILÁGGAZDASÁG*. 2023.10.17. (<https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2023/10/kina-egyre-fontosabb-kereskedelmi-partner-es-befekteto>)
- HORVÁTH LEVENTE (szerk.) 2023. *Eredményes és kihívások: 10 éves az övezet és út kezdeményezés*. Budapest, 2023. szeptember. Neumann Lapkiadó és Kommunikációs Kft.
- Ipari beruházás érkezik Szegedre, de nem akkumulátorgyár* In: *Szegedma*. 2023.10.26. (<https://szegedma.hu/hirzona/2023/10/ipari-park-szeged-byd-auto-busz-akkumulator-gyar-botka-szijjarto>)

- JÁRDI ROLAND. 2024. „Szegedi BYD-gyár: a magyar gazdaság egyik zászlóshajója lehet – de mit adhatnak nekünk a kínaiak?” In: *Világgazdaság*. 2024.01.25. (<https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2024/01/szegedi-byd-gyar-a-magyar-gazdasag-egyik-zaszloshajója-lehet-de-mit-adhatnak-nekunk-a-kínaiak>)
- KISS MÁRTON BALÁZS. 2023. „A kormány elmondta, miben válhat nagyhatalommá Magyarország.” In: *INDEX*. 2023.09.06. (<https://index.hu/gazdasag/2023/09/06/akkumulatorgyar-debrecen-akkumulator-catl-kina-nagy-marton-gazdasagfejlesztési-miniszterium/>)
- KKM = KÜLGAZDASÁGI ÉS KÜLÜGYMINISZTERIUM. 2021. *Kínai Népköztársaság* In: <https://exporthungary.gov.hu/download/2/af/b2000/K%C3%ADna%20V3.pdf>
- KSH = KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL. *A munkanélküliségi ráta alakulása korcsoportok szerint*, In: <https://www.ksh.hu/ffi/4-14.html>
- KSH = KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL. *A bruttó hazai termék (GDP) értéke forintban, euróban, dollárban, vásárlóerő-paritáson*. In: https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0004.html
- LIN GUANGYAO 林光耀. 2012. „boke : jianxi hu-wen shinian de chengjidan 博客 : 简析胡温十年的成绩单.” In: *Reuters*. 2012.11.06. (<https://www.reuters.com/article/idUSCNE8A504C/>)
- LÜ JIAHONG 吕嘉鸿. 2022. „taijidian meiguo gongchang jiekai miansha "ni quanqiu" zhixia de yingjia shi shei 台积电美国工厂揭开面纱 “逆全球化” 之下的赢家是谁.” 2022. 12.15. In: BBC NEWS. (<https://www.bbc.com/zhongwen/simp/business-63968240>)
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA. 2012. *A KÖVETKEZŐ LÉPÉS SZÉLL KÁLMÁN TERV 2.0*. 2012. április
- Megszólalt a CATL, fontos részleteket árultak el debreceni akkumulátorgyárról*. In: *Portfolio*. 2023. március 27. (<https://www.portfolio.hu/uzlet/20230327/megszolalt-a-catl-fontos-reszleteket-arultak-el-debreceni-akkumulatorgyarrol-605192>)

Mercedes Benz becomes first partner of CATL's new Hungary battery plant. In: Reuters. 2022.08.12. (<https://www.reuters.com/business/autos-transportation/mercedes-benz-catl-battery-plant-hungary-will-help-reach-production-goals-2022-08-12/>)

MÉSZÁROS R. TAMÁS. 2024. „Egy új szabályozás mutatja, miért épít Magyarországon autógyárat a BYD.” In: G7. 2024.01.05. (<https://g7.hu/vallalat/20240105/egy-uj-szabalyozas-mutatja-miert-epit-magyarorszagon-autogyarat-a-byd/>)

MOFCOM = MINISTRY OF COMMERCE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA – NBSPRC = NATIONAL BUREAU OF STATISTICS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA – SAFE = STATE ADMINISTRATION OF FOREIGN EXCHANGE. 2013. *2012 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment.* Peking, 2013. szeptember. In: <http://images.mofcom.gov.cn/fec/201512/20151204085256581.pdf>

MOFCOM=MINISTRY OF COMMERCE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA – NBSPRC. 2023. *STATISTICAL BULLETIN OF FDI IN CHINA 2023.* In: <https://fdi.mofcom.gov.cn/resource/pdf/2023/12/19/7a6da9c9fb4b45d69c4dfde4236c3fd9.pdf>

NAGY ATTILA KÁROLY. 2023. „Attól félnek a szegediek, hogy náluk is akkugyár épül.” In: RTL+. 2023. szeptember 29. (<https://rtl.hu/gazdasag/2023/09/29/szeged-beketelep-akkugyar-felelem-azsiai-delegacio-mvm-onkormanyzat>)

Nagy Márton: *a külföldi befektetések harmada Keletről érkezik Magyarországra.* 2023. november 06. In: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20231106/nagy-marton-a-kulfoldi-befektetesek-harmada-keletrol-erkezik-magyarorszagra-649717>

NAGY MÁRTON: *MAGYARORSZÁG TOVÁBBRA IS A KÍNAI BEFEKTETŐK ELSŐ SZÁMÚ CÉLPONTJA SZERETNE LENNI A RÉGIÓBAN* In: *Gazdaságfejlesztési Minisztérium* (<https://kormany.hu/hirek/magyarorszag-tovabbra-is-a-kinai-befektetok-elso-szamu-celpontja-szeretne-lenni-a-regioban>)

NBSPRC = NATIONAL BUREAU OF STATISTICS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA. 2019. „*guoji diwei xianzhu tigao guoji yingxiangli chixu zengqiang — xinzhongguo chengli 70 zhounian jingji shehui fazhan chengjiu xiliebaogao zhi ershisan* 国际地位显著提高 国际影响力持续增强——新中国成立 70 周年经济社会发展成就系列报告之二十三.”

- 2019 08.29. In:
https://www.stats.gov.cn/zt_18555/zthd/bwexljsm/70znxc/202302/t20230214_1903437.html
- NÉMETH VIKTORIA. 2022. „Továbbra is Magyarországon a legalacsonyabb a társasági adó az Európai Unióban.” In: OECONOMUS GAZDASÁGKUTATÓ ALAPÍTVÁNY 2022.06.20. (<https://www.oeconomus.hu/oecoglobus/tovabbra-is-magyarorszagon-a-legalacsonyabb-a-tarsasagi-ado-az-europai-unioban/>)
- NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM. 2011. *Magyar Növekedési terv konzultációs anyag.*
- ningdeshidai xuanbu zai xiongyali jianshe dierzuo ouzhou gongchang 宁德时代宣布在匈牙利建设第二座欧洲工厂. In: CATL. 2022.08.12. (<https://www.catl.com/news/6487.html>)
- OLÁH LAJOS. 2023. *Az akkumulátorgyárak építésének hatásairól.* 2023.01.27.
- Out now: First 2022 data on minimum wages in the EU. In: EUROSTAT 2022.01.28. (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220128-2>)
- PESTI SÁNDOR. 2021. *Magyarország külpolitikája 2010–2020.* Budapest, Gondolat Kiadó
- POLGÁR TÓTH TAMÁS. 2024a. „Összegyűjtötték a civilek az akkumulátorgyár engedélye elleni per folytatásához szükséges egymillió forintot.” In: DEBRECINER.HU 2024. április 02. (https://www.debreciner.hu/cikk/16386_osszegyujtottek_a_civilek_az_akkumulatorgyar_elleni)
- POLGÁR TÓTH TAMÁS. 2024b. „Önállóan indul Debrecenben az önkormányzati választáson a Civil Fórum, Gondola Zsolt Zoárd a polgármesterjelöltjük.” In: DEBRECINER.HU 2024. április 12. (https://www.debreciner.hu/cikk/16244_onalloan_indul_debrecenben_az_onkormanyzati_a_civil)
- PONTES, JOSÉ. 2023. „Top 10 Battery Producers In The World.” In: CleanTechnica. 2023.08. (<https://cleantechnica.com/2023/09/18/top-battery-producers-in-the-world/>)
- QIAN GANG 钱钢. 2012. „zhenggai , shifou haiyou yixianxiwang ? 政改 , 是否还有一线希望 ? ” In: The New York Times. 2012.09.20. (<https://cn.nytimes.com/china/20120920/cc20qiangang3/>)

- RÁCZ ANDRÁS. 2019. *Füstbe ment terv: A magyar keleti nyitás külpolitikája*. In: Budapest, 2019. Gyurgyák Anna – Németh Zsófia (szerk.). Magyarország az Európa Unióban: Felelős értelmiség - közélet vitafórum.
- ROPER, WILLEM. 2020. „High Demand for Lithium-Ion Batteries.” In: STATISTA. 2020.12.18. (<https://www.statista.com/chart/23808/lithium-ion-battery-demand/>)
- SÁNDOR TÜNDE. 2024. „Nem várja meg a BYD-beruházást a szegedi ingatlanpiac, az országos átlag triplájával nőtt a kereslet” In: VILÁGGAZDASÁG. 2024.01.23. (<https://www.vg.hu/ingatlan/2024/01/nem-varja-meg-a-byd-beruhazast-a-szegedi-ingatlanpiac-az-orszagos-atlag-triplajaval-nott-a-kereslet>)
- SARKADI-ILLYÉS CSABA. 2024. „Elismerték a kínaiak, hogy hibát követtek el hazánkban.” In: ECONOMX. 2024. március 6. (<https://www.economx.hu/gazdasag/acs-bamo-technology-hungary-huayou-cobalt-katodgyar.786382.html>)
- SEN NING 森宁. 2024. „shimo fuji ben di shengchan kunnan, biyadi xiongyali gongchang huo fangqi zijian dianxin channeng 石墨负极本地生产困难，比亚迪匈牙利工厂或放弃自建电芯产能。” In: pengpai xinwen. 2024.02.07. (https://www.thepaper.cn/newsDetail_forward_26300632)
- SZIJJÁRTÓ PÉTER. 2023. „Hoppá” [videó] In: Facebook. 2023.06.28. (<https://www.facebook.com/watch/?v=815031240054533>)
- Tesla to invest \$188 million to expand Shanghai factory capacity In: CNBC. 2021/11/26 (<https://www.cnbc.com/2021/11/26/tesla-to-invest-188-million-to-expand-shanghai-factory-capacity.html>)
- THE STATE COINCIL INFORMATION OFFICE OF THE PEOPLE’S REPUBLIC OF CHINA. 2011. 《zhongguo de hepingfazhan》 baipishu 《中国的和平发展》白皮书. 2011. szeptember 06. In: http://www.scio.gov.cn/ztk/dtzt/58/3/Document/999959/999959_1.htm
- THE WORLD BANK. GDP growth (annul %)-China. In: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2015&locations=CN&start=1996>

UN = UNITED NATIONS. 2023. *WORLD INVESTMENT REPORT 2023*. Geneva, 2023. United Nations Publications

UNCTAD. 2023. *Trade indicators*. In: <https://hbs.unctad.org/trade-indicators/>

WEILER VILMOS. 2023a. „Akkugyártás: 300 apartmanos lakóparkot épít az ácsi katódgyár, kínai munkásokat hoznak az induláshoz.” In: *telex*. 2023.08.23. (<https://telex.hu/gazdasag/2023/08/23/huayou-bamo-technology-ac-s-katodgyar-akkumulatorgyar>)

WEILER VILMOS. 2023b. „Maga hazudik! Nem, maga hazudik! – kiabálásba és személyeskedésbe fulladt az ácsi katódgyár lakossági fóruma.” In: *telex*. 2023.10.03. (<https://telex.hu/gazdasag/2023/10/03/acs-katodgyar-akkumulatorgyar-vendegmunkasok-lakatos-bela>)

WEILER VILMOS. 2023c. „Most mondott fel a sógorom a komáromi aksigyárban, nekünk ide Ácsra nem kell ilyen.” In: *telex*. 2023.06.29. (<https://telex.hu/belfold/2023/06/29/most-mondott-fel-a-sogorom-a-mergezo-komaromi-aksigyarban-nekunk-ide-ac-sra-nem-kell-ilyen>)

WU LI 武力. 2022. „*xinzhongguo jingji fazhande lishi yu luoji* 中国经济发展的历史与逻辑.” In: *Economic Herald*. 2022. június 27. (<https://www.jingjidaokan.com/icms/null/null/ns:LHQ6LGY6LGM6MmM5ZTg1NGM4MTYwMjg1NjAxODFhMzhjM2I0OTAwMDIscDosYTosbTo=/show.vsmI>)

xiongyali waizhang zhuanfang: "woxiang zongli lijian shenzhen! 匈牙利外长专访：“我向总理力荐深圳！” . In: *Xindao Bao*. 2023. 10. 25. (<https://www.xindb.com/static/content/XYLXW/2023-10-25/1166788511979290624.html>)

XU HAO 徐昊. 2023. „*touzi chao 2yi biyadi xiongyali zaijian dianchichang , yi kaiqi renyuan zhaopin* 投资超 2 亿 比亚迪匈牙利再建电池厂、已开启人员招聘” In: *cls*. 2023.07.13. (<https://m.cls.cn/detail/1403294>)

YU XIAO 于晓 – Jiao Lei 矫磊. 2011. "zouchuqu" zhanlue gaishu "走出去" 战略概述 In: <http://qwgzyj.gqb.gov.cn/yjyt/159/1743.shtml>

ZHAO ZIYANG 赵紫阳. 2009. *gaige licheng* 改革历程. Hongkong, New Century Media and Consulting Co. Ltd.

zhejiang huayou guye gufen youxian gongsi guanyu duiwai touzi de gonggao 浙江华友钴业股份有限公司关于对外投资的公告. In: 2023.06.21. (https://static.sse.com.cn/disclosure/listedinfo/announcement/c/new/2023-06-22/603799_20230622_MNNT.pdf)

ZHOU ZHANGGUI 周掌柜. 2024. „*xiongyali : ningdeshidai dianchi gongchang mianlin shehui fenqi yu huanbao tiaozhan , zuigao fayuan chexiao jinji guanli xuke huo yinfa quanmian shencha* 匈牙利：寧德時代電池工廠面臨社會分歧與環保挑戰，最高法院撤銷緊急管理許可或引發全面審查.” In: *Business & Human Rights Resource Centre*. 2024.01.18. (<https://www.business-humanrights.org/zh-hant/%E6%9C%80%E6%96%B0%E6%B6%88%E6%81%AF/%E5%8C%88%E7%89%99%E5%88%A9%E5%AF%A7%E5%BE%B7%E6%99%82%E4%BB%A3%E9%9B%BB%E6%B1%A0%E5%B7%A5%E5%BB%A0%E9%9D%A2%E8%87%A8%E7%A4%BE%E6%9C%83%E5%88%86%E6%AD%A7%E8%88%87%E7%92%B0%E4%BF%9D%E6%8C%91%E6%88%B0%E6%9C%80%E9%AB%98%E6%B3%95%E9%99%A2%E6%92%A4%E9%8A%B7%E7%B7%8A%E6%80%A5%E7%AE%A1%E7%90%86%E8%A8%B1%E5%8F%AF%E6%88%96%E5%BC%95%E7%99%BC%E5%85%A8%E9%9D%A2%E5%AF%A9%E6%9F%A5/>)

1595/2023. (XII. 21.) Korm. határozat a Szeged Ipari Park közcélú infrastrukturális fejlesztésének támogatásáról és a szükséges források biztosításáról. 2023